

Пантелеймон Куліш

Великі проводи

Пантелеймон Куліш

Великі проводи

«Public Domain»

Куліш П. О.

Великі проводи / П. О. Куліш — «Public Domain»,

Содержание

1. ***	5
2. Пісня перва	6
I	6
II	7
III	8
IV	10
V	11
VI	13
VII	16
VIII	18
3. Пісня друга	20
I	20
II	23
Конец ознакомительного фрагмента.	24

Пантелеймон Куліш

Великі проводи

Благій матері славного сина Мар'ї Івановні
Гоголь

1. ***

Як на мене шуря-буря
З півночі схопилась, —
Твоя хата, блага мати,
Мені відчинилась.

Як на мене хиже птаство
Важко налітало, —
Ти мене, благая мати,
Орлом величала.

Не орел я, стара нене, —
Голуб полохливий,
Яструбами зацьований,
Совами ночними.

Під твою сховався я кришу
В завірюху злую;
Твоїм духом теплим дишу,
Твоїм серцем чую.

Ой ти вміла заспокоїть
Лякане серденько, —
Буркочу тобі тихенько,
Моя рідна ненько.

2. Пісня перва

I

Ой чого, чого
В славнім Гадячі
В усі дзвони задзвонено?
Ой чого, чого
Усі могилки
Корогвами закрашено?
Попи співають,
Свічки палають,
Козаки шабелями лискають.

Ой кого, кого
Пишним поїздом
У почиті привезено,
Вороного коня,
В сріблі-золоті,
За труною приведено?
Пани й панята,
Дуки, княжата
З'їхались труну проводити.

Ой хто ж бо то, хто
На сиру землю
Пав у чорнім оксамиті?
Тяжко старому
Зоставатися
Сиротою на світі!
Є кому меди
І вина пити,
Нікому очей веселити.

II

Годі тобі, годі,
Пане Рарожинський.
У сиру землю биться:
Ще ж бо ти на світі,
У похилих літах,
Не зовсім одиниця.

Не заливай, батьку,
Примерклого ока
Гіркими сльозами:
Єсть у тебе втіха —
Дочка ясноока
З чорними бровами.

Ой вона від жалю
Як степова квітка
Під росю, схилилась.
А на її красу,
На пишну уроду
Вся молодіж задивилась.

Схилилась над братом,
У чорних серпанках,
Як верба над водою;
Усім взяла очі,
Усім взяла серце
Молодою красою.

III

Під страшну негоду,
Через Жовту Воду
Не знайшли пани броду;
Помер молоденький
Панич Рарожинський,
Повернувши з походу.

Не низьким поклоном
Низове гультяйство
Паненя привітало:
Воно йому в груди
З довгої пищалі
Подарунок послало.

Чи то степи й балки,
Глибокі байраки
Красним маком процвітають:
Чи то хмельницьчане,
Втікачі-панщане
Червону кров розливають?

Застукав Хмельницький
Гетьмана Калину
Із Потоцьким під Стебловим, —
Дякують панове
По костьолах богу,
Хто вернувся здоровим.

Ой уже ж Хмельницький
На всю Україну
Зичним голосом гукає:
«Гей, хто не хоче
Шляхті догоджати,
Хай до мене прибуває!»

Гудуть хлібороби,
Як весняні бджоли:
«Ой що маємо чинити?
Чи нам манівцями
За Дніпро втікати,

Чи ще шляхті послужити?

Уже ж ми служили,
Уже ж ми й робили,
Та що маєм за послугу?
Запродало панство
Наше тіло й душі
Орандарям у наругу!»

IV

Ой у Лубнях крутоярих,
У високім замку,
Сидить пишний князь Ярема
На тисовім ганку.

Насупився князь Ярема
Все листи читає.
«Враже хлопство! Хамське кодло!» —
Раз по раз гукає.

«Наряджайте драгонію,
Лаштуйте гармати!
На всіх шляхах, перевозах
Поставити чати!

Усі стежки по яругах
Поперетинати.
А піймавши утікачів,
На палі вбивати!

На розпутьях шибениці
Славити по полю.
Щоб завчасу вгамувати
Ледачу сваволю!»

V

Кличе пишний князь Ярема
Поперед себе Голку, —
Молодого отамана
Панцерного полку.

«Пане Голко! ти вірністю
Своє ім'я вславив:
Тим я тебе серед шляхти
Високо поставив.

Хоч родився ти від козака,
Та шляхетну душу
В твоїх речах і учинках
Шанувати мушу;

Бо не дурно ти зо мною
З'їздив чужі краї:
Розумнішої людини
Над тебе не маю.

Вірний Голко! тепер тая
Година настала,
Щоб твоя душа шляхетна
Сонцем засіяла.

Занедужав Рарожинський,
Поховавши сина,
А тим часом закипає
Бунтом Україна.

Гадячане перші встануть:
Завзяті люди!
Як не впиним того хлопства,
То щось лихе буде!

Оце ж мушу сусідові
Допомогу дати
І тебе послать у Гадяч

Рейментарювати.

Честь велика! Уся шляхта
Завидує збоку.
А за вірність дамо тобі
Награду високу:

Дамо тобі крулевщизну
У Липовім Броді,
І будеш ти, з ласки сейму,
Шляхтич на загороді».

Уклонився пан отаман,
Засіяли очі:
«Я більшої, ясний князю,
Милості не хочу.

Аби мені панам своїм
Добре догодити
І від них ласкаве слово
Собі заслужити».

VI

Чого ж се ти, Голко,
Чого ж се ти, друже,
Одійшов од князя
Та й зажурився дуже?

Чи ти зажурився,
Чи ти загадався, —
Хто ж би то по тобі
Дорозумовався?

Глибокий колодязь, —
Тільки дно блищить:
Твоя думка глибше
У серці таїться.

Глибокий колодязь,
Води не достати:
Тебе не збагнув би
Ні батько, ні мати.

Глибокий колодязь,
Не сягне ключина:
Тебе не збагнула б
І вірна дружина.

З панами ти виріс,
Панам сподобався
І рідного батька
Змалку відцурався.

Панським тебе мати
Личком наділила,
Бо в панських будинках
Тобою ходила.

Уродлива мати,
Як намалювала,
Бо в панських будинках

Вона пробувала.

Чого ж тебе серцем
Козаки шанують?...
Козацьку натуру
Вони в тобі чують.

Як заграєш в полі
На воронім коні, —
З тобою, Голко,
Козаченьки роєм!

Як виїдеш збройно
Граничить границі, —
Вони за тобою —
Що вольнії птиці!

Вірно Голка, вірно
Своєму пану служить...
Чого ж його серце
Потай усіх тужить?

З веселої учти
Голка утікає,
І панська шаноба
Його не втішає.

Ой б'є-розбиває
Щука-риба ряску?
Не вважає Голка
На дівочу ласку.

Летить орел в небо,
Розпустивши крила:
З козаками Голці
Розмова не мила.

По синьому морю
Лебідь виринає:
Не простацьку Голка
Думку собі має...

VII

Пішла-повилася
З Лубень крутоярих
Дорога розлога...
Обняла козацьку
Бездною душу
Велика тривога.

«Де ти живеш, славо,
Праведне лицарство,
Де тебе шукати?
Ой ще ж тебе, славо,
На вік не явили
Високі палати.

Ой чи то ж то слава
Велика заслуга,
Щоб свій рід підняти?
Чи то слава славная
На божому суді,
Щоб люд рятувати?

Ой ізїздив-звідав
Я чужії землі,
Розуму набрався;
Ой бачив я славу
Понад синім морем —
Я в їй закохався.

Ой шумлять байраки,
Луги Низовії
Буйними вітрами:
Ой настало врем'я,
Настала година
Розмовлять з панами.

Ой буде розмова
У чистому полі
Довгими списками:
Гей, пишнее панство,
Шляхетне лицарство!

Розквитайтесь з нами!

Ой буде розмова,
Гарматная рада
Огнем, порохами;
Напишемо листи,
Вічні договори
Гострими шаблями!»

VIII

Їде Голка чистим полем
На воронім коні;
За ним повчок панцерників
У ясенькій зброї;

За ним слуги молодії,
Вози скарбованії;
Під білими попонами
Коні дорогії.

Блищить шабля козацькая
Від срібла та злата;
Зрядив його пан ласкавий
Як рідного брата.

Горять в полі, против сонця,
Сукні-єдамашки:
«Не забувай, вірний слуго,
Княжецької ласки».

«Не забуду, не забуду!
Хіба жив не буду!
Ой я вам, вельможне панство,
За все вдячен буду:

І за те, що панські очі
Й панські брови маю;
І за те, що свого батька
Змалку відбігаю;

І за те, що моя мати
Пішла за водою,
Породивши паненятко
В лузі над Сулою;

І за те, що ви достатком
Мене наділили,
Награбивши, наздиравши

З рідної України.

Ой Яремо, пишний князю!
Не дивись звисока:
Не засліпиш сріблом-злотом
Козацького ока!

Було мене в чужі землі
З собою не брати,
Коли хотів з мене слугу,
Дворянина мати.

Було мене не пускати
На тайні розмови
До тих людей, що по світу
Ширять розум новий.

Ой ти, князю, в єзуїтів
Учивсь панувати.
А я учивсь у тих людей
Братів рятувати.

Заковані брати мої
В шляхетські статuti...
Пора, пора поскидати
Невольникам пути!»

3. Пісня друга

I

Серед гаю, під горою,
Старий дуб стоїть;
З-під кореня того дуба
Криниця дзюрчить.

Дзюрчить-біжить криниченька,
Наповня ставок.
Над тим ставком нахилився
Вишневий садок.

Похила хатиночка
З садка визира.
В тій хатинці проживає
Бабуся стара.

Сама соб як мізинець,
Кругом гай шумить
Полягла трава висока:
Нікому косить.

Чий же то в траві високій
Протоптаний слід?
Носять діти-онучата
Бабусі обід.

Бабувати вона ходить
До добрих людей,
А зимою у запічку
Вовну в них пряде.

Там дітвора з повитухи
Не зводить очей,
Слухаючи пісень її
Та старих річей.

Як водиця із-під дуба
У ставок біжить,
Так бабуся з маленькими
Дітьми бубонить.

А весна-красна настане —
Вона знов у гай,
Знов до дуба підгірнього,
Бо там її рай.

То не квітки між травою,
То — думки її:
Як спогляне, то й згадає
Радощі свої:

«Цвіте ясний, цвіте красний!
Не довго цвітеш;
На хвилину, милий боже,
Щастя нам даєш.

Ой, сон-траво і ти зоре!
Густіше бринить,
Де дружина моя вірна
Під явором спить.

А ти, водо дзюркотлива!
Течи із ставка
У Сулу зеленолугу...
Там моя дочка.

Русалкою покутує
Розум молодий,
Що не втекла, необачна,
Лихої біди.

Передай їм, дзюркотонько,
Плач довічний мій,
Матерніми слізеньками
Личко їй обмий.

Козаченьку-безбатченку!

Ти — крадений цвіт...
Цвіти ж собі і красуйся
На весь божи світ.

Ой, як я тебе не бачу,
На серці печаль;
А побачу твою вроду —
Візьме серце жаль:

На послугу, на утіху
Панству уродивсь,
І від роду козачого
Навіки одбивсь».

II

Ой блиснула грімниченька,
Густу хмару розриваючи:
Засіяли козаченьки,
Дубровою проїжджаючи.

Попереду пан отаман
Показує їм доріженьку.
Кінь вороний, сам молодий, —
Чого ж клонить він голівоньку?

То не маки процвітали,
Густу траву іскрашаючи:
То козаки луку вкрили,
Кониченьків попасаючи.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.